

KANCELARIA SENATU

BIURO LEGISLACYJNE

BL-112-5-RPO/17

Warszawa, 20 marca 2017 r.

Opinia w sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w zakresie wprowadzenia instytucji mediacji w Kodeksie karnym wykonawczym

W piśmie z dnia 23 grudnia 2016 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Przewodniczącego senackiej Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Pana prof. Michała Seweryńskiego, o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w przedmiocie uregulowania na gruncie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego instytucji mediacji, na etapie postępowania karnego wykonawczego.

Rzecznik Praw Obywatelskich prezentując swoje stanowisko, wskazał na wyrażaną dla tej inicjatywy aprobatę środowisk naukowych, organizacji pozarządowych oraz mediatorów.

Jednocześnie do swojego wniosku dołączył stanowisko Ministra Sprawiedliwości, sporządzone 16 listopada 2016 r., który prezentuje poglądy Ministra w sprawie ewentualnego wystąpienia z inicjatywą ustawodawczą w tej kontrowersyjnej, zdaniem Ministra, sprawie.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedmiotem inicjatywy proponuje uczynić uregulowanie, w drodze nowelizacji ustawy - Kodeks karny wykonawczy, instytucji mediacji po wydaniu wyroku skazującego w postępowaniu karnym.

Mediacja służyć ma wypracowaniu porozumienia pomiędzy sprawcą przestępstwa i pokrzywdzonym, a także prowadzić do skuteczniejszego naprawienia szkody lub zadośćuczynienia doznanej krzywdzie.

Wprowadzona do Kodeksu postępowania karnego mediacja, uregulowana jest art. 23a, w części ogólnej Kodeksu oraz w wydanym na jego podstawie rozporządzeniu z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych.

Jest ona realizowana zarówno na etapie postępowania przygotowawczego jak i na etapie postępowania jurysdykcyjnego (przed sądem).

W Kodeksie karnym wykonawczym do mediacji odwołuje się jedynie art. 162 § 1, który stanowi, że przed rozpatrzeniem wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie sąd penitencjarny winien wysłuchać przedstawiciela administracji zakładu karnego, kuratora sądowego, jeżeli składał on wniosek o warunkowe zwolnienie, oraz uwzględnić ugodę zawartą w wyniku mediacji.

Przepis art. 162 § 1 k.k.w. jest przedmiotem zasadniczo dwóch odmiennych interpretacji, które nakazują uznać, że:

1) obowiązek uwzględnienia ugody zawartej w wyniku mediacji, odnosi się do porozumienia zawartego na etapie postępowania przygotowawczego lub jurysdykcyjnego (jest to pogląd większości doktryny),

2) skoro w postępowaniu wykonawczym brak odrębnych uregulowań to przepis art. 23a k.p.k. można stosować odpowiednio w postępowaniu wykonawczym, poprzez zastosowanie art. 1 § 2 k.k.w, który stanowi, że w kwestiach nieuregulowanych w k.k.w. stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

W uzasadnieniu swojego wniosku Rzecznik Praw Obywatelskich podnosi, że mediacja mogłaby pozytywnie wpłynąć na:

- przebieg resocjalizacji skazanego,
- zwiększyć szansę zadośćuczynienia pokrzywdzonemu za doznaną krzywdę, zwłaszcza, gdy pokrzywdzonym jest osoba pozostająca ze skazanym w relacjach rodzinnych lub sąsiedzkich,
- obniżyć koszty wymiaru sprawiedliwości,
- ograniczyć wtórną przestępczość oraz
- wzmocnić kontrolę osób skazanych na kary nieizolacyjne.

Odmienny pogląd prezentuje w swym stanowisku Minister Sprawiedliwości, który twierdzi, że w Jego przekonaniu mediacja na etapie postępowania wykonawczego:

- 1) będzie prowadziła do modyfikacji prawomocnych wyroków sądów,

2) może prowadzić do ograniczenia ochrony interesów pokrzywdzonego, podważając jego wiarę, że sprawa została już osądzona, a on sam ma prawo oczekiwać wykonania orzeczonej kary,

3) wymagać będzie nakłonienia pokrzywdzonego do zgody na mediację, a to może wywołać jego obawę, że brak zgody, może być odbierany przez skazanego jako działanie na jego niekorzyść,

4) będzie łączyła się z dodatkowymi kosztami (wynagrodzenia mediatorów),

5) budzi ryzyko wtórnej wiktyimizacji pokrzywdzonego, który będzie nakłaniany do kontaktów ze sprawcą przestępstwa, także na etapie wykonania wyroku.

Po przeanalizowaniu powyższych argumentów oraz w zależności od przyjętego w sprawie stanowiska Komisji przede wszystkim co do celowości dokonywania nowelizacji i ewentualnie zakresu podejmowanej inicjatywy ustawodawczej, Komisja senacka może podjąć jedną z trzech decyzji, odnośnie nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie mediacji.

Pierwsza, największa zmiana, może polegać na doprecyzowaniu treści art. 162 k.k.w. poprzez wyraźne wskazanie, że przepis stanowi o mediacji, która miała miejsce w postępowaniu przygotowawczym i sądowym.

Druga propozycja, najszersza, mogłaby inkorporować do tekstu Kodeksu karnego wykonawczego przepis art. 23a, zmodyfikowany odpowiednio do tego etapu postępowania i rozciągać się na postępowanie wykonawcze we wszystkich sprawach karnych.

Trzeci rodzaj zmian może polegać na wskazaniu możliwości prowadzenia mediacji w stosunku do określonego rodzaju przestępstw np. przeciwko rodzinie i opiece albo w przypadkach wyznaczonych bądź to grożącą sankcją bądź wysokością lub rodzajem orzeczonej kary.

Przygotowanie takiej nowelizacji wiąże się z potrzebą przeprowadzenia dogłębnej analizy dokonanej przez przedstawicieli nauki oraz praktyków posiadających doświadczenie w zakresie mediacji, którzy zaproponują, w których przypadkach i w stosunku do których skazanych, ich zdaniem, mediacja może być celowa i dawać szansę na doprowadzenie do realizacji założeń ewentualnie podjętej inicjatywy.

Beata Mandylis

Główny legislator

Dyrektor

Roman Kapeliński